

Profesionalno savjetovanje: Diferencijalistički pristupi

Iva Šverko

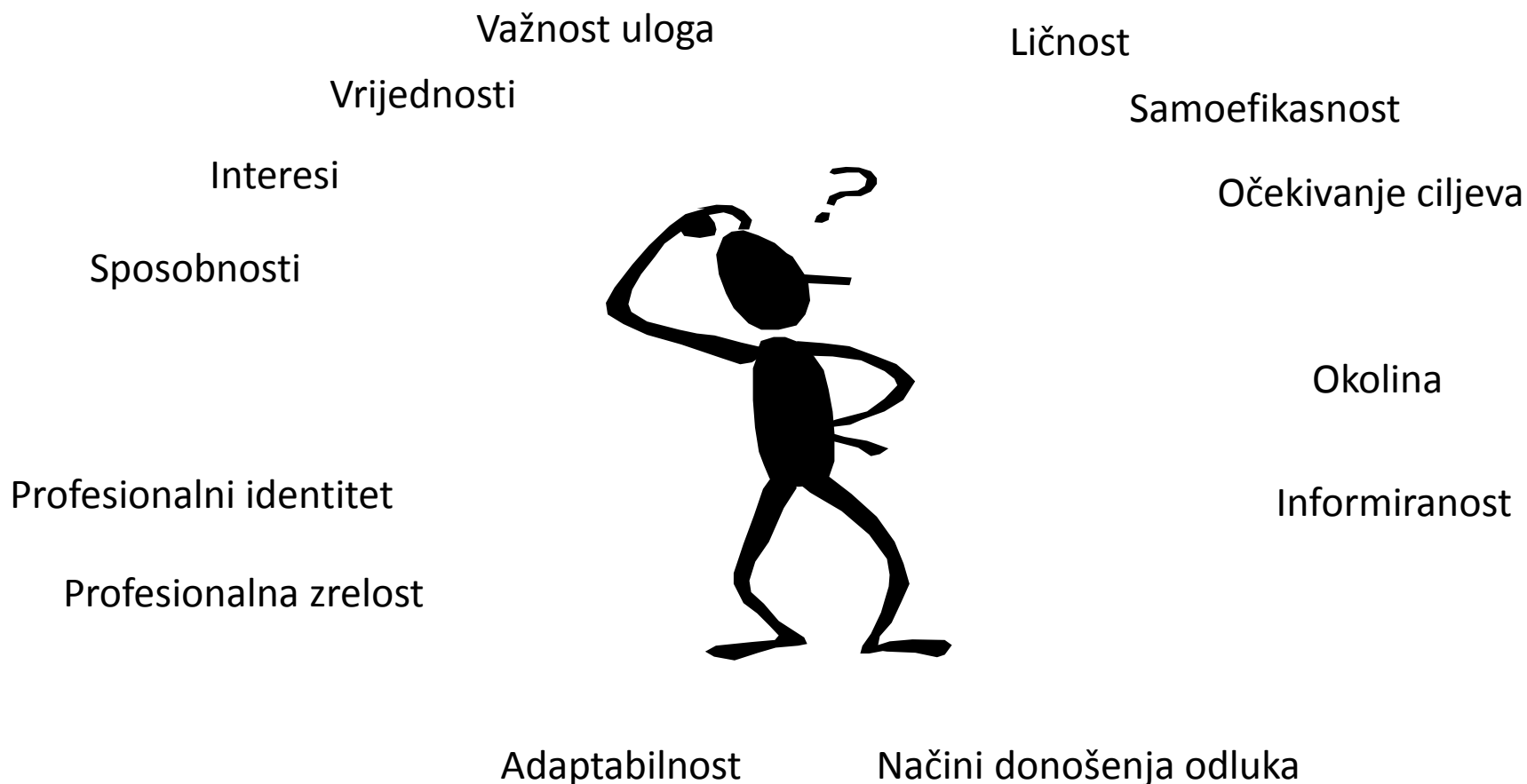
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Društvo za istraživanje i razvoj ljudskih potencijala Razbor

Euroguidance webinar, 12. travnja 2016.

Današnje teme

- Teorije profesionalnog ponašanja i pristupi profesionalnom usmjeravanju
- Teorije i alati utemeljeni u diferencijalističkom pristupu
- Što se nudi u Hrvatskoj?

Odrednice (dobrog) izbora zanimanja

Pozitivni ishodi dobrog izbora (ciljevi uspješne tranzicije u karijeri)

Zadovoljstvo karijerom

Usklađenost s radnom okolinom

Intrinzična motivacija

Radna angažiranost

Uspješnost u karijeri

Pozitivna samoevaluacija

Visoko samopoštovanje

Zadovoljstvo životom

Integracija u društvo

Korisnici profesionalnog usmjeravanja

- Mladi
- Djeca
- Odrasli

- Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje

Teorije i pristupi profesionalnom usmjeravanju

- Pristupi:
  - Diferencijalistički
  - Razvojni
  - Sociološki i socio-kognitivni

Diferencijalistički pristup

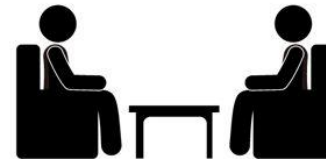

- Sklad osobina pojedinca i karakteristika zanimanja (P-E fit) dovodi do boljih ishoda u karijeri
  - npr. većeg zadovoljstva poslom, bolje radne uspješnosti, manje fluktuacije
- Osnovna ideja – Frank Parsons, početak 20. st
  - Poznavati sebe
  - Poznavati svijet rada
  - Upariti te činjenice
- Osnova profesionalnog usmjeravanja u okviru P-E fit pristupa
  - osobine klijenta i osobine zanimanja trebaju biti što sličnije
  - upoznati osobine klijenta, usporediti ih s karakteristikama zanimanja, ponuditi prikladna zanimanja
- Načini uparivanja
  - Uparivanje na temelju interesa – John Holland
  - Uparivanje na temelju vrijednosti – Dawis & Lofquist
  - Uparivanje na temelju aspekata rada – Itamar Gati

Razvojni pristup

- Izbor zanimanja treba gledati u razvojnem kontekstu jer izbor zanimanja nije jednokratna odluka
  - Izbor zanimanja događa se u vremenu i čini ga čitav niz važnih odluka
- Što i kako činiti?
  - Osnažiti pojedince da samostalno upravljaju karijerom
    - Poticati razmišljanje o izboru zanimanja,
    - Poticati upoznavanje svojih osobina (interesa, sposobnosti, vrijednosti),
    - Razvijati samostalnost u donošenju odluka,
    - Naučiti kako prikupiti informacije...
  - Grupni i individualni rad
    - Radionice u razredima/grupama/školi...
    - Individualni rad s pojedincima
- Najpoznatiji teoretičari
  - Ginzberg - 3 f: faza maštanja (do 12), faza proučavanja (do 18), realistična faza (do 24)
  - Donald Super – cjeloživotni razvoj
  - Mark Savickas

Sociološke i Socio-kognitivne teorije

- Teorije koje naglašavaju ograničavajući i facilitirajući utjecaj društva i okolinskog konteksta
- Sociološka teorija ograničenja i kompromisa (Linda Gottfredson)
  - Spolni stereotipi i rodne uloge
  - Klasne razlike
  - Rasne i etničke razlike
- Socio-kognitivna teorija karijere (Lent, Brown i Hackett)
  - Samoefikasnost i očekivanje ishoda – ključne odrednice prof. interesa i ciljeva
  - Podrške i barijere – utjecaj okoline

Diferencijalistički pristupi

John Holland

Teorija RIASEC interesa

→ Postoji 6 tipova interesa

R – realistički (*realistic*)

I – istraživački (*investigative*)

A – umjetnički (*artistic*)

S – socijalni (*social*)

E – poduzetnički (*enterprising*)

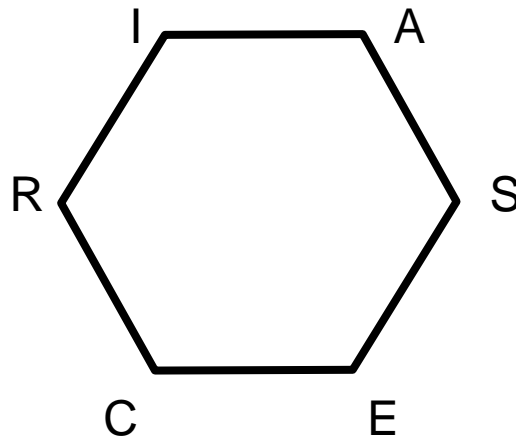
C – konvencionalni (*conventional*)

→ RIASEC tipovi interesa

RIASEC	Interesi	Zanimanja
Realistički	praktične i konkretne aktivnosti, primjena strojeva i alata	automehaničari, tokari, piloti, frizeri, urari, kuhari, vodoinstalateri, vozači tramvaja, vatrogasci, zubotehničari
Istraživački	prikupljanje informacija, proučavanje, razmišljanje, pronalaženje rješenja i ideja	inženjeri, biolozi, matematičari, informatičari, liječnici, visokoškolski nastavnici, znanstvenici i istraživači
Umjetnički	umjetničko izražavanje u bilo kojoj formi	glazbenici, glumci, dizajneri, plesači, slikari, arhitekti, povjesničari umjetnosti
Socijalni	rad s ljudima, slušanje i razumijevanje, poučavanje, savjetovanje i pomaganje	učitelji, socijalni radnici, defektolozi, savjetovatelji, medicinske sestre, fizioterapeuti, bibliotekari
Poduzetnički	aktivnosti koji uključuju vlastitu inicijativu, smisao za organizaciju i vođenje drugih	ravnatelji, pravnici, producenti, akviziteri, organizatori putovanja, voditelji marketinga i PR službi
Konvencionalni	uredske, administrativne ili financijske aktivnosti, važna točnost i smisao za detalje	blagajnici, tajnice, šalterski službenici, financijski stručnjaci, carinici, računalni programeri

Hollandov heksagon

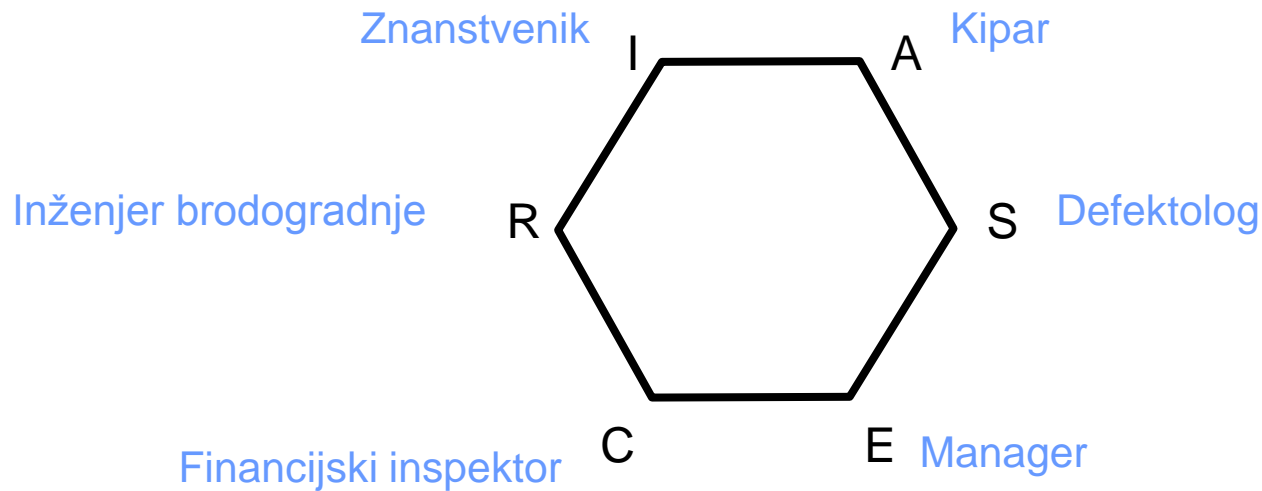
Odnos među RIASEC tipovima

Sličnost interesa → udaljenost u modelu (npr. sličniji R i I nego A i C)

Hollandov heksagon

Odnos među RIASEC tipovima

Sličnost interesa → udaljenost u modelu (npr. sličniji R i I nego A i C)

Mjerenje interesa upitnicima

- Mjerenje RIASEC osobina pojedinaca
  - Upitnik za samoprocjenu profesionalnih interesa USPI (Holland)
  - Vocational Preference Inventory VPI (Holland)
  - Tetrau-Trahan Visual Interest Inventory (Tetrau i Trahan)
  - Slikovno-opisni upitnik interesa (Šverko i Babarović)
  - Upitnik profesionalnih interesa UPI-48 i UPI-96 (Šverko i Babarović)
- Mjerenje 18 tipova interesa u okviru sfernog modela
  - PGI upitnik interesa i PGI kratka inačica (Tracey)

Slikovno-opisni upitnik interesa

- Babarović i Šverko, 2012
- Procjene sviđanja zanimanja i uspješnosti u zanimanjima
- 48 zanimanja predstavljenih nazivom, fotografijom i kratkim opisom
- Daje rezultat na 6 Hollandovih tipova
- Namijenjen prvenstveno mlađoj populaciji
- Validacija:
  - Šverko, I., Babarović, T. & Međugorac, V. (2014). Pictorial assessment of interests: Development and evaluation of Pictorial and Descriptive Interest Inventory. *Journal of Vocational Behavior*, 84, 356-366.

Aspekti posla

- Eklektičan pristup
  - interesi, vrijednosti, potrebe, kompetencije, zahtjevi rada, radni uvjeti, sadržaj rada i slično
- Zajedno dobro opisuju zanimanja i sklonosti klijenata, npr:
  - govorno izražavanje
  - rad s ljudima
  - inicijativa i poduzetnost
  - pedantnost u radu i briga za detalje
  - tjelesna spretnost i izdržljivost
  - umjetničko izražavanje...
- Izraženost osobina/karakteristika
  - Sva zanimanja imaju te karakteristike više ili manje izražene
  - Svi pojedinci mogu imati veću ili manju sklonost prema tim aspektima posla

Primjeri aspekata

Govorno izražavanje

- U nekim zanimanjima je važno pravilno i jasno govorno izražavanje, lako i brzo predstavljanje vlastitih misli riječima, te dobro snalaženje u različitim govornim situacijama.

Pisanje

- Neka zanimanja zahtijevaju tečno i gramatički točno pisanje teksta. U takvim zanimanjima radni zadaci mogu uključivati pisanje dopisa, duljih tekstova, izvještaja, članaka ili knjiga.

Rad s ljudima

- U nekim zanimanjima radi se u izravnom kontaktu s ljudima, bilo da ih se uslužuje, njeguje ili poučava. Takva zanimanja uključuju osoban rad s pojedincima ili pak kontakt s publikom ili javnosti poput zabavljanja, predavanja ili vođenja.

Primjeri aspekata

Govorno izražavanje	Uvjeravanje i utjecaj na druge	Odgovornost za ljude	Opasnost na radu	Razumijevanje građe i funkcije ljudskog organizma	Pedantnost u radu i briga za detalje
Pisanje	Donošenje odluka	Odgovornost za imovinu	Rad u smjenama	Rad s biljkama	Rad u zatvorenom ili na otvorenom prostoru
Rad sljudima	Usmjeravanje i savjetovanje	Napredovanje i usavršavanje	Fleksibilno radno vrijeme	Rad sa životinjama	Rad u gradu ili na selu
Rad s djecom i mladima	Utjecaj na društvo	Fizička aktivnost	Vremenska stiska	Prodaja i unapređenje prodaje	Obrazovanje i osposobljavanje
Pomoć i briga za druge	Inicijativa i poduzetnost	Ručna spretnost	Putovanje	Administracija i praćenje poslovanja	Plaća
Pučavanje	Rješavanje problema	Vid	Matematika i prirodne znanosti	Upravljanje vozilima i radnim strojevima	Društveni prestiž
Vođenje i upravljanje ljudima	Inovativnost i stvaralaštvo	Sluh	Projektiranje i razvoj opreme ili sustava	Umjetničko izražavanje	Informacijsko-komunikacijska tehnologija
Organiziranje	Samostalnost	Zahtjevni uvjeti rada	Razumijevanje tehnike i mehanike	Raznolikost	

Uparivanje osobina klijenata i zanimanja

- Samoprocjene klijenta
- Ekspertne procjene zanimanja u bazi
- E-savjet
  - Uspoređuju se profil procjena klijenta i profili svih zanimanja iz baze
  - Najsličnija zanimanja čine savjet
- Vrste algoritama
  - Nekoliko mogućih algoritama – oni koji uključuju kompenzaciju pokazali su se boljima od eliminacijskih
  - Kompenzacijski algoritam – sličnost se računa preko euklidskih distanci i korelacija

Alati

- Vodič kroz zanimanja
- Moj izbor: upitnik interesa i kompetencija

Vodič kroz zanimanja

- B. Šverko i suradnici, 1999.
- Alat za samospoznaju
  - Savjeti o planiranju karijere
  - Opisi 270 zanimanja
  - Upitnik profesionalnih sklonosti
- 27 aspekata posla, 6 pitanja o RIASEC interesima
- Rezultat – lista prikladnih zanimanja
- Validacija:
  - Šverko, B., Akik, N., Babarović, T., Brčina, A., & Šverko, I. (2002) Validity of E-Advice: The Evaluation of an Internet-Based System for Career Planning. *Educational and Vocational Guidance*, 2, 193-215.

E-usmjeravanje

- Babarović i Šverko, 2015
- Validacija – u toku
- Upitnik i opisi zanimanja
- Upitnik interesa i kompetencija
  - Procjene interesa za pojedine aspekte posla
  - Procjene kompetencija za pojedine aspekte posla
  - 47 aspekata posla
  - Oko 300 zanimanja u bazi
  - Rezultat – lista prikladnih zanimanja

On-line upitnici - linkovi

- www.karijera.hr
  - Slikovno-opisni upitnik interesa
- <http://mrav.ffzg.hr/zanimanja>
  - Vodič kroz zanimanja
- www.e-usmjeravanje.hzz.hr
  - Moj izbor upitnik interesa i kompetencija

Lista radova

(uz Euroguidance webinarne 12. i 13. travnja 2016.)

- Šverko, I., Babarović, T. & Međugorac, V. (2014). Pictorial assessment of interests: Development and evaluation of Pictorial and Descriptive Interest Inventory. *Journal of Vocational Behavior*, 84, 356-366.
- Babarović, T. & Šverko, I. (2012). Teorijsko utemeljenje računalnih sustava za profesionalno savjetovanje. *Društvena istraživanja*, 118 (4), 863-883.
- Babarović, T. & Šverko, I. (2011). Profesionalna zrelost učenika viših razreda osnovnih škola. *Suvremena psihologija*, 14 (1), 91-109.
- Šverko, I. i Hedrih, V. (2010). Evaluacija sfernog i heksagonalnog modela strukture interesa u hrvatskim i srpskim uzorcima. *Suvremena psihologija*, 13 (1), 47-62.
- Šverko, B., Babarović, T. & Šverko, I. (2007). Vrijednosti i uloge u odabiru karijere. *Suvremena psihologija*, 10 (2), 295-323.
- Šverko, I. & Babarović, T. (2006) The validity of Holland's Theory in Croatia. *Journal of Career Assessment*, 14 (4), 490-507.
- Šverko, I. (2003). Profesionalni interesi: određenje, dominantni pogled i nove tendencije. *Suvremena psihologija*, 6 (1), 129-149.
- Šverko, B., Akik, N., Babarović, T., Brčina, A., & Šverko, I. (2002) Validity of E-Advice: The Evaluation of an Internet-Based System for Career Planning. *Educational and Vocational Guidance*, 2, 193-215.

Pitanja?